

NEMIS TILIDA ZAMONLARDA GAP QURILISHI METODIKASINI O'RGATISH

Andijon viloyati Andijon shahar 2-sonpoliteknikum nemis tili fani o'qituvchisi
Soyibova Umida Vohidjon qizi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada nemis tilida fe'l zamonlari (Tempora) asosida gap qurilishini o'rgatish metodikasi yoritiladi. Tadqiqotda hozirgi, o'tgan va kelasi zamonlarda gap tuzilishining grammatik-sintaktik xususiyatlari tahlil qilinib, ularni o'quvchilarga samarali o'rgatishning metodik usullari taklif etiladi. Kommunikativ, qiyosiy va interaktiv metodlardan foydalanish orqali grammatik kompetensiyani shakllantirish masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: nemis tili, fe'l zamonlari, gap qurilishi, metodika, grammatika, kommunikativ yondashuv.

Kirish

Xorijiy tillarni o'qitishda grammatik bilimlarni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Nemis tili grammatik tizimi murakkabligi bilan ajralib turadi, ayniqsa fe'l zamonlari va ularning gapdagi qat'iy o'rni o'quvchilar uchun qiyinchilik tug'diradi. Nemis tilida fe'lning ikkinchi o'rinda kelishi (Verbzweitstellung), yordamchi fe'llar va ajraluvchi prefikslar mavjudligi gap qurilishini o'rgatishda alohida metodik yondashuvni talab qiladi. Shu bois zamonlarda gap qurilishini o'rgatish metodikasini ilmiy asosda ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy qism

1. Nemis tilida fe'l zamonlari va gap qurilishi

Nemis tilida asosiy zamonlar quyidagilardan iborat:

Präsens – hozirgi zamon

Präteritum – oddiy o'tgan zamon

Perfekt – murakkab o'tgan zamon

Plusquamperfekt – uzoq o'tgan zamon

Futur I, Futur II – kelasi zamon shakllari

Darak gaplarda fe'l doimo ikkinchi o'rinda keladi:

Ich lerne Deutsch.

Heute lerne ich Deutsch.

Gestern habe ich Deutsch gelernt.

Bu qoida barcha zamonlarda saqlanib qoladi va uni o'rgatishda sxemalar, jadval va grafik modellardan foydalanish samarali hisoblanadi.

2. Zamonlarda gap qurilishini o'rgatish metodikasi

2.1. Qiyosiy metod

Nemis va o'zbek tillari grammatik tizimini qiyoslash orqali o'quvchilarda farqli jihatlar aniqroq shakllanadi. Masalan, o'zbek tilida fe'l ko'pincha gap oxirida kelsa, nemis tilida qat'iy ikkinchi o'rinda keladi.

2.2. Kommunikativ metod

Zamonlarni faqat nazariy qoida sifatida emas, balki nutqiy vaziyatlarda qo'llash muhimdir. Dialoglar, kundalik hayotga oid matnlar va rolli o'yinlar orqali zamonlarda gap qurilishi mustahkamlanadi.

2.3. Interaktiv metod

Zamonaviy texnologiyalar, jumladan, interaktiv taqdimotlar, onlayn mashqlar va testlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi. So'zlardan to'g'ri gap tuzish (sentence building) mashqlari ayniqsa samarali sanaladi.

3. Amaliy mashqlar tizimi

Zamonlarda gap qurilishini o'rgatishda quyidagi mashqlar tavsiya etiladi:

so'zlardan to'g'ri gap tuzish;

bir zamondagi gapni boshqa zamonga o'zgartirish;

matndan fe'l zamonlarini aniqlash;

tarjima mashqlari (o'zbekcha–nemischa, nemischa–o'zbekcha).

Mashqlar soddadan murakkabga tamoyili asosida tashkil etilishi lozim.

Xulosa

Nemis tilida zamonlarda gap qurilishini o'rgatish izchil va tizimli metodik yondashuvni talab etadi. Qiyosiy, kommunikativ va interaktiv metodlar uyg'unligi o'quvchilarda grammatik va nutqiy kompetensiyani rivojlantiradi. Mazkur metodika asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning nemis tilida erkin va to'g'ri gap tuzish ko'nikmasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. Berlin: Langenscheidt.

Duden. Die Grammatik. Mannheim: Dudenverlag.

Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.

Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen (GER).